

KATI KATAJISTO

Historiantutkimuksen vaivat ja voimat

Historiantutkija – ”Tulevaisuuden kansainvälinen huippu-urheilija”? Kysymyksen esittää filosofian maisteri Kati Katajisto, joka kommentoi Juha Sihvolan edellisen numeron pääkirjoitusta ”Vaivaako historiantutkimusta mikään?”

■ Professori Juha Sihvolan useimpiin hyvin perusteltuihin ja ensisijassa professori Osmo Jussilalle osoitettuihin näkemyksiin on helppo yhtyä (*HAIK* 1/2004). Kuitenkin Sihvolan silmiinpistävä kansainvälisyyden korostus – jota myös hän itse tavallaan polemisoi (s. 4) – ja metafora huippu-urheilijasta herättivät sen verran sisäistä vastarintaa, että ajattelin uskaltaa avata sanasen arkuni. Tämä siksi, että kyseiset tekijät ovat nähdäkseni itsessään niitä syitä, jotka voidaan katsoa ”historiantutkimuksen vaivoiksi” tällä hetkellä. (Vaikka toisaalta voitaisiin puhua yhtä hyvin koko yhteiskunnan tai globalisoituvien yhteiskuntien vaivoista.)

Kun Sihvola kirjoittaa, että

”Jo väitöskirjavaiheessa on opittava, että tutkijan kyvyt punnitaan johtavissa kansainvälisissä lehdissä julkaistujen artikkeleiden kautta – silloinkin, kun tutkitaan kansallisiksi miellettyjä aiheita.”

ei voi välttyä vaikutelmalta, että tämä olisi historiantutkimuksen ylin kriteeri. Sama ajatus tuntuu leijuvan ilmassa muutenkin, ja kuten Sihvola toteaa, niin itse Suomen Akatemia on kaikkein kovimmin vaatinut tieteen kansainvälistämistä ja tulostavastuuta. Historiantutkijan tulisi siis olla ”kansainvälisesti suuntautunut huippu-urheilija”. Sihvola vaatiikin opiskelijoilta, tutkijoilta ja organisaatioiden ylläpitäjiltä huippu-urheilijamaista asennetta.

Toisaalta tällainen metafora huippu-urheilusta voi olla innostava, ainakin se on parempi kuin Jussilan käyttämät militaristiset metaforat, mutta kolikon kääntöpuole-

na on sen merkityksettömyys. Hypätä korkeammalle hypyn itsensä vuoksi (tai rahan), jollaisena huippu-urheilu tänä päivänä pääasiassa näyttäytyy, ei ole ainakaan sisäisesti motivoiva tekijä. Ehkä suurimmalle osalle suorastaan lannistava tai kyynistävä.

Ja yhtä lailla, ainakaan itse en tunne mitään halua ruveta tekemään historiantutkimusta ensisijassa kansainväliselle tiedeyhteisölle, millaiseen käytäntöön kyseinen arviointitapa voi tulevaisuudessa helposti johtaa, vaan ylipäätensä ihmisille. Historiantutkimuksella voi olla valtava emansipatorinen, yhteiskuntakriittinen ja ihmisten ajattelukykyä rikastuttava voima. Siksi historiantutkimuksen ensisijainen tai pahimmassa tapauksessa ainoa kohdeyleisö ei voi olla kansainvälinen tiedeyhteisö (kansainväliset tiedelehdet), vaikka kansainvälisen tiedeyhteisön tuleekin olla osa sitä, mutta vain luonnollinen osa sitä. Se ei saa muuttua itsetarkoitukseksi, sillä muuten – näin kuvittelisin – useimpien historiantutkijoiden motivaatio on vaarassa kadota. Uskoakseni hyvä tapa kadottaa nuorten opinnäytetyötä tekevien tutkijoiden motivaatio on myös se, että heidät pantaisiin Jussilan ja Petri Miralan ehdottamiin tutkimuksellisiin pakkopaitoihin. Vapaus ja vastuu omasta työstä on väitöskirjatyöhön ryhtymisen harvoja käytännön kannusteita verrattuina muihin työuriin.

Ja lopuksi: Sihvola on varmasti oikeassa, että historiantutkimuksen kehitystä voisi tukea rakentamalla innovatiivisia tutkimusympäristöjä. Ehkä tärkeintä olisi kuitenkin luoda uudenlaista ja erilaista ajattelua kannustava ilmapiiri, ja että innovatiivista ajattelua kannustettaisiin ja tuettaisiin johdonmukaisesti. Senkin uhalla, että välillä erehdyttäisiin. Sillä perinteisesti katsottuna – minulla ainakin on tällainen käsitys – etupäässä ”nuoret vihaiset miehet” onnistuvat tässä. Jos uusien näkemysten esittäminen tarkoittaa sitä, että on asetettava ”taistelulentäälle ristituleen”, niin luulen, että se ei ole varsinkaan inhimilliseltä kannalta katsoen kannustava tai innostava lähtökohhta. Ehkä tämä onkin yksi syy, miksi Jussilan provosoiva puheenvuoro *Historiallisessa Aikakauskirjassa* 4/2003 ei herättänyt juuri vastakaikua. ■